

รายงานผล

โครงการประชุมทางวิชาการด้านการพัฒนานวัตกรรมการนโยบายสาธารณะ

ณ National Graduate Institute for Policy Studies

กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

ระหว่างวันที่ 1 – 4 กันยายน 2558

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. จีระ ประทีป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพดล อุดมวิศวกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นราธิป ศรีราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย

อาจารย์ ดร. อิศเรศ ศันสนีย์วิทย์กุล

อาจารย์จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์

สาขาวิทยาการจัดการ

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุน มสธ. 12 ปี

ประจำปีงบประมาณ 2557

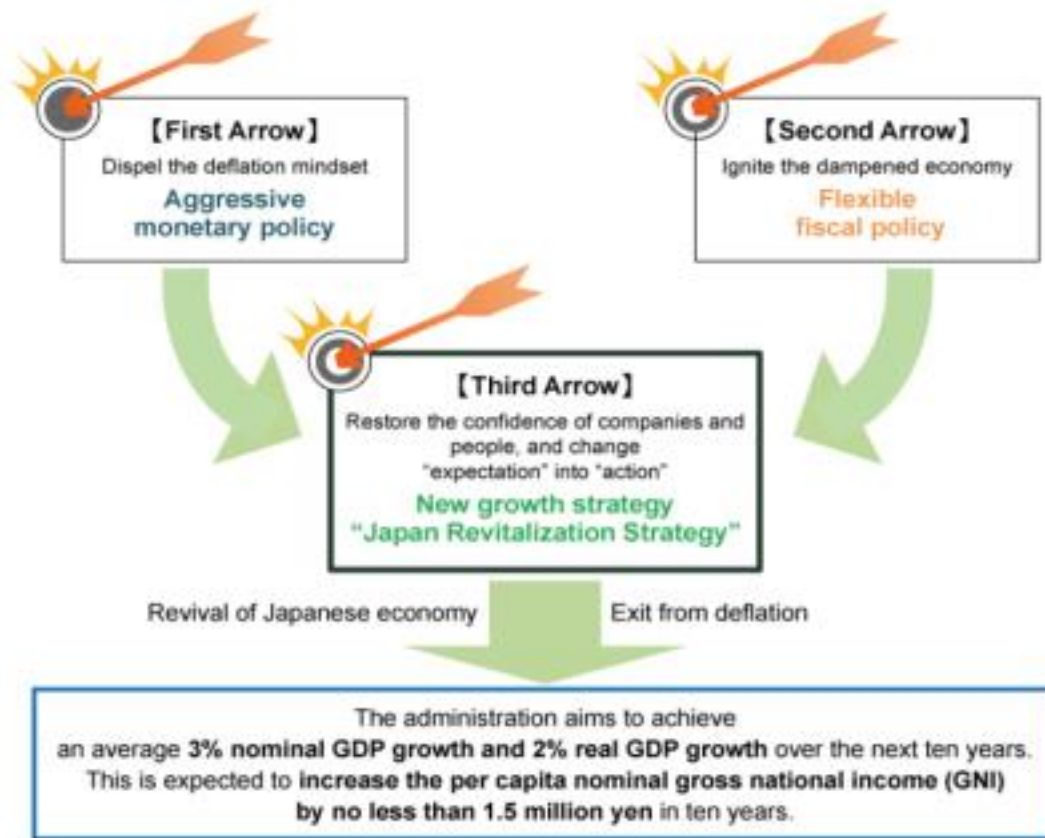
1. เนื้อหาสาระที่ได้จากการดำเนินโครงการ

ศาสตราจารย์ Etsuko Katsu จาก Meiji University ผู้นำการประชุมในช่วงเช้าทำหน้าที่ในนำเสนอ บทความเรื่อง Rethinking Abenomics Growth Strategy and Labour Market ซึ่งเป็นงานที่ศึกษานโยบายเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรีอาเบะ สาระสำคัญของการนำเสนอพยายามอธิบายถึงภาวะเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในรอบหลายปีที่ผ่านมาว่าประสบปัญหาในหลายๆ ด้าน ดังจะเห็นได้จากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และดัชนีตลาดหลักทรัพย์ในรอบหลายปีที่ผ่านมาชี้ให้เห็นถึงการลดลงของการลงทุนอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงดัชนีตลาดหลักทรัพย์ NIKKEI ที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง

นโยบายเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรีพยายามนำเสนอถึงแนวทางในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจโดยเรียกว่า Three Arrows of Abenomics หรือ ธนูสามดอกเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงกลยุทธ์ธนูสามดอกในนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรีอาเบะ

จาก Three Arrows of Abenomics สามารถอธิบายได้ว่าการดำเนินกลยุทธ์แต่ละดอกในธนูทั้งสามดอกนั้นประกอบด้วย

1. **นโยบายการเงินแบบผ่อนคลายพิเศษ** ด้วยการให้ธนาคารกลางแห่งประเทศไทยปั๊มอัดฉีดเงินเข้าไปในระบบเศรษฐกิจเพื่อให้ค่าเงินเยนอ่อนตัวลงและเกิดภาวะเงินเฟ้อในระดับ 2% อันจะส่งผลดีต่อการลงทุนและการส่งออก ตลอดจนการท่องเที่ยวและการบริการต่างๆ

2. **นโยบายการคลังด้วยการเพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาล** โดยรัฐบาลตั้งงบประมาณมหาศาลในการลงทุนพื้นฐานตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งจะช่วยให้สภาพคล่องในระบบเศรษฐกิจ โดยโครงการหลักๆ ของการลงทุนของรัฐบาลก็คือ โครงการซ่อมแซมส่วนที่เสียหายจากภัยพิบัติและการสร้างระบบป้องกันภัยพิบัติในอนาคต การสนับสนุนการลงทุนของนักลงทุนรายย่อยและส่งเสริมการลงทุนทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม

สนับสนุนกลุ่มทุนไปลงทุนในต่างประเทศ ดำเนินมาตรการการจ้างงานภาครัฐ โครงสร้างส่งเสริมคุณภาพชีวิต และเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น รวมถึงการปรับปรุงอัตราภาษีรายได้ทั้งของบุคคลและนิติบุคคล

3. การปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจในระยะยาวด้วยการดำเนินมาตรการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการลดการกีดกันทางการค้า การส่งเสริมการปฏิรูปธุรกิจ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ผ่อนคลายการสร้างอาคารในพื้นที่จำกัด เพิ่มกำลังแรงงานสตรีด้วยการสร้างศูนย์เด็กเล็กหลายแสนแห่งทั่วประเทศ เพิ่มการลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชนในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมให้เอกชนลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในต่างประเทศ สนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วยการยกเลิกวีซ่าให้แก่นักท่องเที่ยว

ในทัศนะของศาสตราจารย์ Etsuko Katsu เห็นว่าในการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวญี่ปุ่นต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญคือ ทรัพยากรมนุษย์และทุนมนุษย์ในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จะต้องเน้นสร้างนวัตกรรม ความสำเร็จของทุนมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างนวัตกรรม รัฐบาลจะสามารถส่งเสริมให้อุตสาหกรรมขนาดใหญ่อยู่รอดได้หรือไม่ เพราะต้องแข่งขันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่างๆ ทั่วโลก การลงทุนของรัฐในเรื่องนวัตกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง กฎหมายใหม่ที่จะออกมาต้องตระหนักอยู่เสมอว่าเอื้อต่อการส่งเสริมการลงทุนและการฟื้นฟูเศรษฐกิจ

จากกลยุทธ์สามดอกสำหรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรีอาเบะ ซึ่งมีการดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว ศาสตราจารย์ Etsuko Katsu เห็นว่ามีบางเรื่องที่ประสบความสำเร็จขณะที่บางเรื่องก็ไม่ประสบความสำเร็จ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นเช่นค่าเงินเยนอ่อนตัวลง เงินอัดฉีดเข้าในระบบสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจได้อุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวดีขึ้นจากผลของการยกเว้นวีซ่าให้แก่นักท่องเที่ยวจากหลายประเทศ แรงงานสตรีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้ว่าการที่สตรีออกมาทำงานนอกร้านยังคงขัดกับค่านิยมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนญี่ปุ่น ขณะที่ความไม่สำเร็จที่สำคัญที่สุดของนโยบายนี้ ณ ขณะนี้ก็คือ ผลของมาตรการและกลยุทธ์การฟื้นฟูทางเศรษฐกิจยังคงตกอยู่ในนักธุรกิจ นักลงทุนและเจ้าของอุตสาหกรรม แรงงานยังคงได้รับผลประโยชน์ที่จำกัดจากนโยบายดังกล่าว ดังนั้น แม้วานโยบายดังกล่าวจะมีมาตรการหรือกลยุทธ์การฟื้นฟูทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย แต่กลับยังคงส่งผลต่อการปฏิรูปตลาดแรงงานในวงจำกัด

ภายหลังการนำเสนอของ ศาสตราจารย์ Etsuko Katsu ได้มีการแบ่งกลุ่มการประชุมเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยของ GRIPS และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ออกเป็น 3 กลุ่ม โดยมีประเด็นที่น่าสนใจในแต่ละเรื่อง ดังนี้

1. Ryan Koh จาก GRIPS นำเสนอผลงานต่อที่ประชุมเรื่อง Improving Government Standards of Public Pension Fund : Policy Recommendations for Developing Pension System เป็นงานที่เสนอถึง

แนวทางในการปรับปรุงกองทุนบำเหน็จบำนาญของรัฐ โดยมีการนำเสนอข้อมูลเปรียบเทียบในหลากหลายประเทศ ข้อเสนอเชิงนโยบายของงานชิ้นนี้มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารกองทุนและลดอิทธิพลของปัจจัยทางการเมืองที่ครอบงำการบริหารกองทุน ผู้บริหารกองทุนต้องมีความสามารถในการค้นหาวิธีการลงทุนที่เกิดผลพร้อมกับจัดระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการบริหารการจัการที่ดี (Good Governance)

2. Monin Nang จาก GRIPS นำเสนอผลงานต่อที่ประชุมเรื่อง Decentralization in Cambodia : Obstacles to Commune's Local Autonomy and Policy Implications from Japan งานชิ้นนี้นำเสนอถึงปัญหาและอุปสรรคการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรบริหารท้องถิ่นในประเทศกัมพูชา ซึ่งข้อค้นพบของงานพบว่าองค์กรปกครองท้องถิ่นในกัมพูชาขาดซึ่งอำนาจอิสระในการบริหารปกครองตนเอง และมีข้อจำกัดทางการเงิน สภาพท้องถิ่นขาดศักยภาพ ขาดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ประชาชนมีส่วนร่วมต่ำ และประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการกระจายอำนาจในญี่ปุ่นแล้วจะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันอย่างมาก โดยองค์กรบริหารท้องถิ่นในญี่ปุ่น โดยเฉพาะเทศบาลมีอิสระในการบริหารภายในพื้นที่เป็นที่ยั่งยืน มีงบประมาณที่เพียงพอและมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ทางการบริหาร ตลอดจนประชาชนก็มีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นสูง ซึ่งควรนำข้อดีเหล่านี้ไปเสนอเพื่อปรับใช้ในการกระจายอำนาจในกัมพูชา

3. Shayani Jayasinghe จาก Tokyo University of Foreign Studies นำเสนองานต่อที่ประชุมเรื่อง Myanmar-Democratization, Economic Progress and New Shifts in Public Policy in a Changing Society งานชิ้นนี้เสนอถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเมียนมาร์ตั้งแต่อดีตได้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ซึ่งยังคงไม่สามารถจัดการความขัดแย้งต่างๆ ได้ ในเชิงการพัฒนาเศรษฐกิจได้ถูกครอบงำจากฝ่ายการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ยังคงได้รับอิทธิพลจากฝ่ายการเมือง รัฐบาลทหารและกลไกของรัฐบาล รวมถึงเครือญาติมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเมียนมาร์ นอกจากนี้ปัญหาสำคัญที่ยากจะจัดการในปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้านก็คือปัญหาผู้อพยพชาวโรฮิงยา การพัฒนาประชาธิปไตยในเมียนมาร์จึงเหมือนถูกกำแพงสกัดกั้นในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ต่างเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

4. Seungrae Cho จาก GRIPS นำเสนอผลงานต่อที่ประชุมเรื่อง Evolving Legislative Process in Democratized South Korea งานวิจัยนี้พัฒนาการของกฎหมายและระเบียบในเกาหลีใต้ โดยหลังการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศได้มีการปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ให้สอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตย มีการจัดตั้ง

คณะกรรมการต่างๆ ขึ้นมาทำหน้าที่ในการพัฒนากฎหมาย รวมถึงมีการจัดตั้งหน่วยงานและสถาบันวิจัยขึ้นมาทำหน้าที่ดังกล่าวภายใต้การมีส่วนร่วมและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

5. Saliya Jayathilaka จาก The Australian National University นำเสนองานวิจัยเรื่อง Role of the 'State' in the Contemporary Governance งานชิ้นนี้มุ่งนำเสนอถึงตัวแสดงภายใต้การนำหลักการบริหารจัดการที่ดี (Governance) ไปปฏิบัติในประเทศศรีลังกา ซึ่งตัวแสดงที่สำคัญคือรัฐ ชุมชนการเมืองระหว่างประเทศ ตลาดหรือธุรกิจ และประชาสังคม หากจะจัดกลุ่มตัวแสดงดังกล่าวสามารถจัดได้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ รัฐและไม่ใช่อรัฐ โดยรัฐยังถือเป็นตัวแสดงที่มีบทบาทนำในประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งศรีลังกา ในงานชิ้นนี้ยังได้เสนอถึงโปรแกรมสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในศรีลังกา ไม่ว่าจะเป็นการเสนอให้ใช้ระบบข้อมูลและ e-Sri Lanka ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งน่าจะช่วยเสริมสร้างจุดแข็งให้หน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ยังควรเพิ่มบทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่อรัฐให้มีบทบาทมากขึ้นด้วย

หัวข้อการสัมมนา: นโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

รัฐบาลญี่ปุ่นมีบทบาทอย่างมากในการกำหนดแนวทางพัฒนาประเทศโดยตรงในด้านโครงสร้างการพื้นฐานต่าง ๆ และการพัฒนาระบบนวัตกรรม ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากตั้งแต่สมัยเมจิ และหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ (Ministry of International Trade and Industry (MITI)) มีบทบาทอย่างมากในภาคการผลิต โดยการส่งเสริมการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาพัฒนาต่อ เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ ที่มีการลอกเลียนแบบการผลิตของผู้นำด้านยานยนต์ จนถึงปัจจุบันญี่ปุ่นนับได้ว่าเป็นประเทศที่มีนวัตกรรมยานยนต์ใหม่ ๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนสินเชื่อแก่อุตสาหกรรมเป้าหมาย และนอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้บริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันร่วมกันทำวิจัย ซึ่งญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการทำวิจัยมาก ภาคเอกชนมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาคิดเป็น 1% ของ GDP ซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นผู้นำระดับโลกด้านเทคโนโลยี

ประเทศญี่ปุ่นจึงถือได้ว่าเป็นประเทศพัฒนาประเทศหนึ่งในโลกที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ โดยแม้ญี่ปุ่นจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่แพ้สงครามแต่สิ่งที่ทำให้ชาวโลกยอมรับก็คือความสามารถของญี่ปุ่นในการฟื้นฟูประเทศได้อย่างดีเยี่ยมภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ผ่านมา แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นไม่ได้มีความแตกต่างจากประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลาย กล่าวคือยึดแนวทางการพัฒนาตามกระแสหลักซึ่ง

เน้นที่การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญผ่านการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยมีภาครัฐและกลุ่มทุนเป็นแกนหลักในการพัฒนา ผลของการพัฒนาดังกล่าวแม้จะทำให้ภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นแกนนำทางเศรษฐกิจเติบโตและนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นโดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1970s-1980s รวมทั้งทำให้วิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นเปลี่ยนไปกล่าวคือได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นจากสินค้าต่างๆ ที่เป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีก็ตาม แต่การพัฒนาดังกล่าวก็นำมาซึ่งปัญหาด้วยเช่นกันโดยเฉพาะปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตทางอุตสาหกรรมที่ทำให้คุณภาพน้ำและอากาศเลวลงเนื่องมาจากการการปล่อยของเสีย ปัญหาขยะและมลพิษต่างๆ ปัญหาการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมในบางพื้นที่ การใช้เชื้อเพลิงและพลังงานมหาศาลรวมทั้งน้ำจำนวนมากเพื่อการผลิตทางอุตสาหกรรม ซึ่งในระยะต่อมาได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวญี่ปุ่นโดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ ผลจากข้อตกลง Plaza Accord ตั้งแต่ปี 1985 ที่ทำให้เกิดการแข็งค่าของเงินเยนและส่งผลให้อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นต้องย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นโดยเฉพาะในแถบเอเชียและนำไปสู่ปัญหาการว่างงานรวมทั้งการตกต่ำทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นผลมาจากการแตกตัวของเศรษฐกิจฟองสบู่ในทศวรรษ 1990s เหล่านี้ล้วนส่งผลให้ญี่ปุ่นเริ่มหันกลับมาทบทวนถึงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ประกอบกับปัญหาภาวะโลกร้อนที่นานาชาติให้ความสำคัญและเริ่มเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาไปสู่กระแสทางเลือกที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน(Sustainable Development) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และคำนึงถึงคนรุ่นหลัง(Zero-emission Concept) ของ United Nations University ในปี 1994 นับว่ามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น ทำให้เปลี่ยนมาเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ประสานระหว่างอุตสาหกรรมกับสิ่งแวดล้อม ท้องถิ่น และชุมชนในท้องถิ่นทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Well-being)

ขณะเดียวกันชุมชนและท้องถิ่นซึ่งได้รับผลกระทบจากปัญหาการพัฒนาอุตสาหกรรมเองก็เริ่มตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน การพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยใช้เทคโนโลยีสะอาด ควบคุมการปล่อยของเสีย การประหยัดพลังงาน รวมทั้งการ ริโซเคิลเพื่อลดการใช้ทรัพยากรและลดขยะ

แนวทางการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนของญี่ปุ่นแนวทางหนึ่งก็คือการส่งเสริมแนวคิดเมืองนิเวศน์ (Eco-town) ซึ่งเป็นแนวทางที่เกิดขึ้นจากการเป็นแกนนำของรัฐบาลกลางญี่ปุ่นในปี 1997 โดยมอบหมายให้ 2

กระทรวงหลักเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดอีโคทาวนในญี่ปุ่นโดยหน่วยงานของรัฐบาลกลางที่มีบทบาทดังกล่าวคือกระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม (Ministry of Economic, Trade and Industry: METI) และกระทรวงสิ่งแวดล้อม (Ministry of Environment: MoE) เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวญี่ปุ่นประสบปัญหาการขาดแคลนที่ทิ้งขยะและความจำเป็นในการฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่น รวมทั้งแรงกดดันในการส่งเสริมให้เกิด Zero-emission รัฐบาลจึงต้องตั้งอีโคทาวนขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่ทิ้งขยะและช่วยเหลือบริษัทต่างๆในการบรรลุเป้าหมาย Zero-emission โดยการนำของเสียที่เกิดขึ้นกลับมารีไซเคิลเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบอีกครั้ง รวมทั้งการควบคุมมลพิษต่างๆที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางอุตสาหกรรม ซึ่งแนวคิด Zero-emission นี้เกิดขึ้นโดย United Nations University ในปี 1994 โดยมีเป้าหมายเพื่อ

- 1) ทำให้ของเสียเข้าใกล้ศูนย์
- 2) ลดปัญหาเรือนกระจกและส่งเสริมการประหยัดพลังงาน และ
- 3) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมในสาขาต่างๆ

นโยบายสาธารณะในการพัฒนาของประเทศญี่ปุ่นเพื่อความยั่งยืนถูกพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเห็นได้จากนโยบายอีโคทาวน ซึ่งเป็นการผสมผสานความพยายามในการบำบัดของเสีย (Waste Treatment) การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Preservation) และการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrial Development) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่ทิ้งขยะ (To cope with serious shortage of final landfill sites) และ เพื่อแก้ปัญหาชะงักงันของอุตสาหกรรมท้องถิ่น (Zero-emission) ภายใต้ความร่วมมือกับอุตสาหกรรมและคนในท้องถิ่น

หัวข้อการสัมมนา: บทเรียนนโยบายสาธารณะในเชิงเศรษฐกิจมหภาค

จากสถานการณ์แวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเงินโลกในปัจจุบันที่นานาประเทศโดยเฉพาะสหรัฐฯ ต่างกำลังประสบชะตากรรมที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจถดถอยครั้งรุนแรง และการชะลอตัวของแรงกดดันเงินเฟ้อจนอาจถึงขั้นเข้าสู่ภาวะเงินฝืด ในขณะที่การดำเนินนโยบายการเงินและการคลังก็เป็นไปในเชิงที่ผ่อนคลายลงอย่างมากเพื่อรับมือกับความเสี่ยงเศรษฐกิจที่เพิ่มสูงขึ้น โดยล่าสุด อัตราดอกเบี้ยนโยบายของสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ถูกปรับลดลงมาจนแตะหรือใกล้ระดับร้อยละ 0.00 ในขณะที่อีกหลายๆ ประเทศก็อาจ

จำเป็นต้องดำเนินการในลักษณะเดียวกันในระยะข้างหน้า ทั้งนี้ ภายใต้สถานการณ์แวดล้อมดังกล่าว การศึกษาถึงประสบการณ์ของญี่ปุ่นในอดีตที่เศรษฐกิจตกต่ำและเผชิญกับภาวะเงินฝืดเป็นเวลายาวนานกว่า ทศวรรษนับ จากปี ค.ศ. 1990 ซึ่งแม้ว่าโครงสร้างและปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศจะมีความ แตกต่างกัน แต่ก็น่าที่จะเป็นประโยชน์ รวมถึงอาจจะสามารถนำบทเรียนในสมัยดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อวาง แนวทางให้สามารถรอดพ้นจากวิกฤตในรอบนี้ไปได้โดยประเทศได้รับผลกระทบน้อยที่สุด โดยข้อสังเกตในยุคที่ ญี่ปุ่นประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและเข้าสู่ภาวะเงินฝืด ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 ถึง ทศวรรษ 2000 รวมถึงข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายที่แต่ละประเทศพึงดำเนินการ มีดังนี้

ข้อสังเกตจากประสบการณ์ทศวรรษเงินฝืดของญี่ปุ่นในอดีต

ธนาคารกลางญี่ปุ่นลงเอยในการดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยที่ผ่อนคลาย โดยก่อนที่วัฏจักรขาลงของ อัตราดอกเบี้ยนโยบายของญี่ปุ่นจะเริ่มขึ้น ธนาคารกลางญี่ปุ่น หรือบีโอเจ ได้ปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบายใน สมัยนั้น (Discount Rate) อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1987 จากร้อยละ 2.50 มาที่ร้อยละ 6.00 ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1990 เพื่อรับมือกับการปรับขึ้นของราคาสินทรัพย์ ทั้งราคาที่อยู่อาศัยและดัชนี ราคาหุ้น และเพื่อดูแลความเสี่ยงด้านเงินเฟ้อ ต่อมา ถึงแม้ว่าฟองสบู่ของราคาที่อยู่อาศัยและราคาหุ้นจะได้ แตกตัวลงในช่วงปลายทศวรรษ 1990 แต่บีโอเจก็ยังตรึงอัตราดอกเบี้ยนโยบายไว้ที่ระดับดังกล่าว ซึ่งกว่าที่การ ปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลงแรงและต่อเนื่องจะเกิดขึ้น ก็ล่วงเลยมาจนถึงเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1991 โดยวัฏจักรขาลงของอัตราดอกเบี้ยได้ดำเนินไปจนกระทั่งอัตราดอกเบี้ยนโยบายถูกปรับลดลงสู่ร้อยละ 0.50 ใน เดือนกันยายน ค.ศ. 1995 เพื่อประคับประคองภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบีโอเจจะดำเนิน นโยบายอัตราดอกเบี้ยที่ดูเหมือนผ่อนปรนอย่างมากเพื่อดูแลความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ แต่อัตราดอกเบี้ย นโยบายของญี่ปุ่นก็ยังมีระดับที่ค่อนข้างสูงหากนำไปเปรียบเทียบกับอัตราขยายตัวของจีดีพี ณ ราคา ประจำปี (Nominal GDP) ในช่วง ค.ศ. 1991-2001 ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 1.0 เท่านั้น รวมทั้งในบาง ปี Nominal GDP ก็หดตัวลงและมีระดับต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยนโยบายอีกด้วย ทั้งนี้เพราะเศรษฐกิจญี่ปุ่นได้เข้าสู่ ภาวะเงินฝืดหรือเผชิญกับการตกต่ำลงของราคาสินค้าทั่วไปแล้ว

การรับรู้ความเสียหายและเงินทุนของสถาบันการเงินใช้เวลาในการสะสางนานเกินไป นับจากการร่วง ลงของราคาที่อยู่อาศัยในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ซึ่งส่งผลกระทบต่อมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันของสินเชื่อที่ สถาบันการเงินและความมั่งคั่งของภาคครัวเรือน นำมาสู่การเสื่อมถอยลงของคุณภาพหนี้ และปัญหาการขาด

สภาพคล่องที่ถูกลดลงจากภาคสถาบันการเงินไปสู่ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง ในขณะที่ การรับรู้ความเสียหายและการดำเนินการเพิ่มทุนของสถาบันการเงินไม่ได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งเนื่องจากทางการไม่ได้ใช้นโยบายเชิงรุกมากเท่าที่ควร ทำให้การเปิดเผยฐานะการเงินของสถาบันการเงินขาดความโปร่งใส โดยต้องรอจนกระทั่งถึงช่วงปี ค.ศ. 2001 ที่บีโอเจประกาศใช้นโยบายการเงินผ่อนคลายเป็นปริมาณ (quantitative easing policy) ซึ่งเน้นการดูแลเป้าหมายปริมาณเงินแทนเป้าหมายอัตราดอกเบี้ย และเร่งให้สถาบันการเงินดำเนินการเพิ่มทุนโดยเร็ว ปัญหาภาคสถาบันการเงินจึงทยอยคลี่คลายลงตามลำดับหลังจากนั้น ทั้งนี้ การระงับปัญหาที่เป็นไปด้วยความล่าช้านี้เองได้ส่งผลให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นต้องประสบกับภาวะตกต่ำยาวนานถึงกว่าทศวรรษ

การใช้จ่ายของภาครัฐเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจไม่เกิดประสิทธิผลเต็มที่เท่าที่คาดหวัง กอปรกับเศรษฐกิจยิ่งบอบช้ำมากขึ้นจากการปรับขึ้นอัตราภาษีที่คิดจากรฐานการบริโภคเร็วเกินไป ในช่วงที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นตกต่ำลง แม้ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นจะได้มีการออกมาตรการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจเป็นมูลค่ารวมสูงถึงประมาณ 118.2 ล้านล้านเยนในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1992-1999 ซึ่งรวมถึงการปรับลดภาษีที่คิดจากรฐานรายได้ลงเป็นการชั่วคราว แต่ประสิทธิผลของนโยบายการคลังกลับมีไม่มากเท่าที่คาดหวัง เพราะเม็ดเงินส่วนใหญ่ทุ่มลงไปในการโครงการสาธารณะที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์มากนักและเน้นไปที่การสนับสนุนสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจขนาดเล็กที่ไม่ได้มีส่วนมากนักในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจญี่ปุ่น ขณะที่สถาบันการเงินยังคงอยู่ในภาวะที่อ่อนแอ นอกจากนี้ ความเสียหายที่เกิดจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวในเมืองโกเบในปี ค.ศ. 1995 กอปรกับภาวะเงินฝืดตลอดจนการปรับขึ้นอัตราภาษีที่คิดจากรฐานการบริโภค (consumption tax) จากร้อยละ 3 เป็นร้อยละ 5 ในปี ค.ศ. 1997 เพื่อชดเชยภาระทางการคลังของรัฐบาล ก็ยิ่งสร้างความบอบช้ำให้กับเศรษฐกิจญี่ปุ่น ในขณะที่ประชาชนสูญเสียความเชื่อมั่นและขาดแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต การหลุดพ้นออกจากปัญหาดังกล่าวจึงใช้เวลาในการเยียวยานานกว่าทศวรรษจึงบรรลุผล

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายที่พึงปฏิบัติ

จากบทเรียนที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจญี่ปุ่นในอดีต การรับมือกับวิกฤตที่เกิดขึ้น ภาครัฐควรมีแนวทางในการดำเนินการเชิงนโยบาย ดังนี้

1. ควรลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลงอย่างรวดเร็วสืบเนื่องจากความล้มเหลวในการปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายของบีโอเจในอดีต เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ญี่ปุ่นต้องประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและภาวะเงินฝืดเป็นเวลากว่าทศวรรษ ในกรณีที่มีความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นชัดเจนเมื่อเทียบกับความเสี่ยงด้านเงิน

เพื่อ ผู้กำหนดนโยบายของประเทศที่ตระหนักถึงสัญญาณดังกล่าว จึงควรที่จะเร่งดำเนินนโยบายการเงินแบบผ่อนคลายเป็นก่อน (pre-emptive) ก่อนที่ปัญหาจะขยายวงกว้าง ซึ่งจะเห็นได้ว่า เพื่อรับมือกับวิกฤตในรอบนี้ ธนาคารกลางสหรัฐฯ (เฟด) ได้ปรับลดอัตราดอกเบี้ย Fed Funds ลงแรงและรวดเร็วตั้งแต่แรกเริ่มที่ปัญหาสินเชื่อที่อยู่อาศัยที่ปล่อยกู้ให้กับลูกหนี้ที่มีความน่าเชื่อถือต่ำ (ซับไพรม์) ปะทุขึ้นในช่วงครึ่งหลังของปี 2550 เช่นเดียวกันกับธนาคารกลางชาติอื่นที่พากันทยอยปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายของตนลงตามลำดับ ซึ่งวัฏจักรกลางของอัตราดอกเบี้ยนโยบายของเฟดก็ยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งล่าสุดอัตราดอกเบี้ย Fed Funds ต่ระดับร้อยละ 0.0-0.25 อีกทั้ง เฟดยังระบุว่าพร้อมที่จะดำเนินการเพิ่มเติมต่อไปเพื่อให้เศรษฐกิจสหรัฐฯรอดพ้นจากภาวะถดถอยที่ลึกและยาวนานด้วย ในขณะเดียวกัน ธนาคารกลางชาติอื่นๆ ก็มีการดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยที่ผ่อนปรนมากขึ้นเช่นกัน รวมถึงมีการพร้อมใจกันปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลงอย่างฉุกเฉินในช่วงที่ผ่านมาด้วย

2. ควรเร่งให้สถาบันการเงินรับรู้ความเสียหายและเพิ่มทุนให้เร็วที่สุด ความล่าช้าในการผลักดันให้สถาบันการเงินรับรู้ความเสียหายที่เกิดจากการด้อยค่าลงของมูลค่าสินทรัพย์และดำเนินการเพิ่มทุนเพื่อให้กลไกในภาคการเงินสามารถทำงานได้อย่างเป็นปกติ เป็นอีกหนึ่งสาเหตุของประสบการณ์อันเลวร้ายของเศรษฐกิจญี่ปุ่น ดังนั้น ภาครัฐควรที่จะสนับสนุนให้สถาบันการเงินเร่งดำเนินการตั้งสำรองเพื่อรับรู้ความเสียหายตามสภาพความเป็นจริงเมื่อเกิดการเสื่อมถอยลงของมูลค่าสินทรัพย์และเพิ่มทุนให้เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจอย่างทันท่วงที เพื่อจำกัดการลุกลามของปัญหา ถึงแม้ว่าจะมีต้นทุนในการดำเนินงานหรือเป็นภาระทางการคลังของภาครัฐก็ตาม เพราะเมื่อใดที่สถาบันการเงินอ่อนแอหรือสูญเสียความน่าเชื่อถือไป กลไกทางการเงิน โดยเฉพาะการปล่อยสินเชื่อ จะไม่ทำงานหรือติดกับดัก ส่งผลกระทบลุกลามสู่ภาคเศรษฐกิจจริงให้เกิดภาวะสภาพคล่องตึงตัวหรือขาดสภาพคล่อง ซึ่งหากไม่เร่งดำเนินการ ต้นทุนในการเยียวยาปัญหาจะยิ่งเพิ่มสูงขึ้นไปอีกเมื่อเวลาผ่านไป ทั้งนี้ ในวิกฤตรอบนี้ จะเห็นว่า สถาบันการเงินสหรัฐฯ ได้มีการรับรู้ส่วนสูญเสียของหนี้และเพิ่มทุนไปแล้วพอสมควร แต่ขณะนี้กลไกในตลาดการเงินก็ยังไม่กลับสู่ภาวะปกติ เพราะความเสี่ยงด้านเครดิตยังคงมีอยู่ในระดับค่อนข้างสูง หลังจากที่ปัญหาได้ขยายขอบเขตไปถึงสินเชื่อหลากหลายประเภทไม่เพียงแต่สินเชื่อซับไพรม์และไม่ได้จำกัดอยู่ที่เพียงในสหรัฐฯ เท่านั้น ซึ่งคงจะต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งกว่าที่กลไกในตลาดการเงินจะฟื้นคืนสู่ภาวะปกติ แต่ก็มีบทประเมินกันว่าคงจะไม่ยาวนานเท่ากับประสบการณ์ของญี่ปุ่นในอดีต

3. ควรเลือกกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยนโยบายที่เหมาะสม จากบทเรียนของญี่ปุ่น การอัดฉีดเงินของภาครัฐลงไปสู่โครงการที่ไม่เกิดประสิทธิผล อาจไม่ทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัวขึ้นเร็วเท่าที่คาดหวัง ภายใต้ภาวะที่เศรษฐกิจ

ชะลอตัวลง ทางเลือกในการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านการใช้นโยบายการคลังระหว่างนโยบายด้านภาษี และการใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐ คงจะมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านประสิทธิผลของนโยบาย รวมถึงภาระทางการคลัง โดยการลดภาษีอาจมีข้อดีคือ เป็นการลดภาระให้กับผู้เสียภาษีอย่างเป็นธรรม ทั้งถึง ดำเนินการได้โดยอัตโนมัติ และมีความโปร่งใส แต่มีข้อเสียคือ ประโยชน์ต่อภาคธุรกิจที่ประสบผลขาดทุนย่ำแย่อยู่แล้วอาจมีจำกัด ในขณะที่การใช้จ่ายมีข้อดีคือ การเข้าช่วยเหลือกลุ่มผู้เสียหายได้อย่างตรงจุด แต่มีข้อเสียคือ อาจมีความล่าช้าในการอนุมัติและดำเนินโครงการ และประเด็นด้านความโปร่งใส ดังนั้น การเลือกใช้นโยบายที่เหมาะสมซึ่งไม่กระทบกรอบวินัยทางการคลังในระยะยาว แม้อาจเป็นภาระทางการคลังในระยะสั้น แต่ประสิทธิผลในการกระตุ้นเศรษฐกิจอาจมีมากกว่า ย่อมเป็นทางเลือกที่มีความเหมาะสมผลและควรเร่งดำเนินการ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา ทางการของแต่ละประเทศก็ได้มีแนวทางในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน อาทิ รัฐบาลสหรัฐฯ ใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจชุดแรกมูลค่า 1.68 แสนล้านดอลลาร์ฯ ซึ่งหนึ่งในนั้นเป็นการคืนภาษีให้กับประชาชน และยังมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม ซึ่งอาจมีมูลค่าสูงถึงเกือบ 1 ล้านล้านดอลลาร์ฯ ที่กำลังจะถูกผลักดันออกมาโดยว่าที่ประธานาธิบดีสหรัฐฯ นายบารัค โอบามา ในขณะที่ รัฐบาลอังกฤษมีการใช้นโยบายลดภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นหนึ่งในมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ ส่วนทางการเงินใช้แผนกระตุ้นเศรษฐกิจมูลค่า 4 ล้านล้านหยวน ผ่านการใช้จ่ายตามโครงการสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ เป็นต้น

4. ควรดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะเงินฝืด เพราะหากประสบกับภาวะเงินฝืด หรือการหดตัวของราคาสินค้าและการด้อยค่าลงของมูลค่าสินทรัพย์ต่างๆ แล้ว ประชาชนจะขาดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต ในขณะที่ภาคธุรกิจก็จะประสบกับภาวะที่ย่ำแย่และขาดแรงจูงใจในการผลิตและขายสินค้า ซึ่งท้ายที่สุดย่อมนำมาสู่การหดตัวของภาวะเศรษฐกิจและต้องใช้เวลาานานกว่าที่เศรษฐกิจจะฟื้นคืนสู่ภาวะปกติ ทั้งนี้ การที่อัตราเงินเฟ้อของไทยอาจยังมีแนวโน้มลดลงและมีค่าติดลบ จึงนับเป็นความท้าทายของภาครัฐในการวางแนวทางเพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อไม่ให้เศรษฐกิจตกเข้าสู่ภาวะเงินฝืด

5. ไม่ควรปรับขึ้นภาษีหากเศรษฐกิจยังมีสัญญาณอ่อนแอ ในภาวะที่เศรษฐกิจยังคงมีสัญญาณการฟื้นตัวที่ไม่ชัดเจน การปรับขึ้นอัตราภาษีเพื่อชดเชยภาระทางการคลังที่ใช้ไปเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงที่อ่อนแอ นั้น อาจส่งผลลดทอนความเชื่อมั่นของภาคเอกชนและซ้ำเติมภาวะเศรษฐกิจให้กลับดึงตัวลงไปอีก ดังเช่นบทเรียนจากการปรับขึ้นภาษีที่คิดจากฐานการบริโภคของรัฐบาลญี่ปุ่นตามที่กล่าวแล้วข้างต้น ดังนั้น ภาครัฐ ควรตระหนักว่าการเยียวยาเศรษฐกิจที่ถดถอยลงนั้น เป็นเรื่องปกติที่ภาระหนี้ของประเทศย่อมมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหากเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว ก็คงไม่น่าจะมีผลต่อเสถียรภาพของประเทศในระยะยาว

โดยสรุป การนำประสบการณ์ของญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษของการตกต่ำลงทางเศรษฐกิจและการเผชิญกับภาวะเงินฝืดมาเป็นเครื่องเตือนใจสำหรับทางการประเทศต่างๆ นำที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการรับมือกับวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินโลกในรอบนี้ ซึ่งหลายๆ ประเทศก็ได้มีการดำเนินนโยบายทั้งการเงินและการคลัง เพื่อดูแลความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นนี้ไปแล้วในระดับหนึ่งโดยเลือกปรับใช้นโยบายตามความเหมาะสมของเศรษฐกิจตน แต่จนกระทั่งขณะนี้ สถานการณ์ความเสี่ยงด้านเครดิตที่ยังมีอยู่ และตลาดการเงินโลกที่ยังไม่กลับเข้าสู่ภาวะปกติ ก็เป็นที่คาดการณ์กันว่าคงจะต้องอาศัยเวลาอีกระยะหนึ่งกว่าที่จะเห็นสัญญาณการฟื้นตัวที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน แต่ก็เชื่อว่าคงจะไม่นานเท่ากับระยะเวลาที่ญี่ปุ่นใช้ในการเยียวยาปัญหาในอดีต

**ผลการประชุมความร่วมมือ ระหว่าง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (STOU)ประเทศไทย กับ สถาบัน National
Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS)**

ในส่วนของการประชุมปรึกษาหารือทางวิชาการในครั้งนี้เป็นการประชุมในครั้งแรกของทั้งสองสถาบัน โดยทางสถาบัน National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS) มีตัวแทนเข้าร่วมประชุมทางวิชาการกับทางหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร. ทาชิโอะ โอยามา (Tasio Oyama) ซึ่งปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่ง ศาสตราจารย์อาวุโส และเป็นผู้อำนวยการหลักสูตรนโยบายสาธารณะ ในระดับปริญญาเอก ที่สถาบัน National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS) กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

สำหรับหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้มีผู้เข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้มีจำนวน 6 ท่านได้แก่

- 1.รองศาสตราจารย์ ดร. จีระ ประทีป
- 2.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพดล อุดมวิศวกุล
- 3.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นราธิป ศรีราม
- 4.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย
- 5.ดร.อิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล

6. อาจารย์จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์

โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป เป็นหัวหน้าคณะและเป็นตัวแทนหลักของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในการดำเนินการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงรายละเอียด วาระการประชุมสัมมนา รายละเอียดมีดังนี้

ก่อนการประชุมมีการกล่าวทักทายและแนะนำตัวให้กับกับทาง สถาบัน National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS) รับประทานอาหาร ศาสตราจารย์ ดร.ทัตซีโอะ โอยามา ผู้อำนวยการหลักสูตรนโยบายสาธารณะ ในระดับปริญญาเอก กล่าวแสดงความต้อนรับอย่างเป็นกันเอง รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป หัวหน้าคณะและเป็นตัวแทนหลักของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กล่าวแนะนำตัวทั้งในฐานะศิษย์เก่าของสถาบันที่ท่านมีความสัมพันธ์อย่างดี และมีบทบาทหลักในฐานะตัวแทนนักศึกษาของประเทศไทย และให้ความสำคัญกับกิจกรรมกับทางสถาบันมาโดยตลอด ศาสตราจารย์ ทัตซีโอะ โอยามา แสดงความชื่นชม รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป จากนั้นจึงทำการแนะนำคณาจารย์ของ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในลำดับถัดมาเป็นการสัมมนาความร่วมมือ โดยมีรายละเอียด ประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1) ประเด็นการศึกษาความเป็นไปได้ในการแลกเปลี่ยนความร่วมมือ ในระดับปริญญา มหาบัณฑิต ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ของ สถาบัน National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS) กับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (STOU)

รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป ได้ทำการปรึกษาหารือเกี่ยวกับความร่วมมือของทั้งสองสถาบันเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต เนื่องจากในขณะนี้ ทางคณะกรรมการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรภาคภาษาอังกฤษ International Master of Public Administration:IMPA) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กำลังอยู่ระหว่างการศึกษาความเป็นไปได้ ในการเปิดหลักสูตรดังกล่าว ในการนี้ รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป จึงได้ขอความเห็น ศาสตราจารย์ ดร. ทัตซีโอะ โอยามา ถึงความเป็นไปได้ในการให้ความร่วมมือของทั้งสองสถาบัน ทั้งประเด็นความร่วมมือ เกี่ยวกับ คณาจารย์ นักศึกษา และการส่งเสริมความพร้อมของหลักสูตร ศาสตราจารย์ ดร. ทัตซีโอะ โอยามา ได้ถามถึง จำนวนนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน และนักศึกษาที่คาดการณ์ว่าจะเรียนในหลักสูตร International Master of Public

Administration ซึ่งท่านมีความสนใจ รวมถึงให้อธิบายเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนทางไกล และระบบ E-Learning ที่ทางมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้จัดการเรียนการสอนอยู่ให้รับฟัง จากนั้นจึงรับทราบในหลักการเบื้องต้นเพื่อทางสถาบัน National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS) จะได้นำไปพิจารณาต่อไป นอกจากนี้ยังได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับ มาตรฐานของการจัดการเรียนการสอน และการศึกษาความพร้อมว่าผู้เรียนในระดับมหาบัณฑิต จะต้อง มีความพร้อมในทักษะภาษาอังกฤษที่สามารถ ฟัง อ่าน และเขียนได้ในระดับมาตรฐานนอกจากนี้ จะต้องศึกษาด้านทุนการจัดการเรียนการสอนและมีจำนวนนักศึกษาที่มากพอ อย่างไรก็ตามได้กล่าวชื่นชม และยินดีพัฒนาความร่วมมือในประเด็นต่างๆต่อไป ของทั้งสองสถาบันในอนาคต

2) ประเด็นการสนับสนุนทุนวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งในระดับนักศึกษา และคณาจารย์ของทั้งสองสถาบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล อุดมวิศวกุล และดร.อิศเรศ ศันย์สนีย์วิทย์กุล ได้กล่าวถึงความเป็นไปได้ ของทั้งสองสถาบันในการให้ความร่วมมือของการแลกเปลี่ยน และการให้ทุนวิจัย ทั้งในระดับคณาจารย์ และนักศึกษา ซึ่งในประเด็นนี้ศาสตราจารย์ ดร. ทัดซีโอะ โอยามา ซึ่งปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการหลักสูตรนโยบายสาธารณะ อยู่ด้วยนั้น ให้ความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้สูง

ในระดับ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ทั้งระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สามารถสมัครได้โดยตรงโดยผ่านทุนของ รัฐบาลญี่ปุ่น ผ่านทางสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นหรือในรูปแบบทุนมาบุนโซ (Monbusho) หรือทำข้อเสนอโครงการมาขอทุนวิจัยให้คณะกรรมการของทางสถาบันได้โดยตรง อย่างไรก็ตามข้อเสนอของกรวิจัยควรอยู่ใน ขอบข่ายของการศึกษาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ นโยบายสาธารณะ เศรษฐศาสตร์มหภาค การคลังสาธารณะ การเมืองการปกครอง การกระจายอำนาจ หรือประเด็นอื่นที่ทางสถาบันมีความสนใจ

ในระดับคณาจารย์ของทั้งสองสถาบัน ความร่วมมือของทั้งสองสถาบัน มีความเป็นไปได้ในขอบข่ายของการวิจัยศึกษาที่เกี่ยวข้อง การวิจัยนโยบายสาธารณะ และการบริหารท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ ที่ทั้งสองสถาบันมีความสนใจร่วมกัน หรืออาจมีโครงการร่วมกันในอนาคตได้เนื่องจาก คณาจารย์ทั้งสองสถาบัน มีคุณวุฒิทางการศึกษาและมีความสนใจเกี่ยวกับการวิจัยนโยบายสาธารณะ จำนวนหลายท่าน อาทิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล อุดมวิศวกุล ดร.อิศเรศ ศันย์สนีย์วิทย์กุล ดร.ลักษณา ศิริวรรณ เป็นต้น

และความสนใจในการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารท้องถิ่นและการคลังท้องถิ่น อาทิ รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป และผู้ช่วยศาสตราจารย์ นราธิป ศรีราม เป็นต้น

3) **ประเด็นความร่วมมือในการขอเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการและการตีพิมพ์ผลงาน** รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป หัวหน้าคณะและผู้แทนหลักของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้กล่าวขอบคุณและขอให้ทางสถาบันสนับสนุนความร่วมมือในการสัมมนาทางวิชาการในครั้งนี้อีกครั้งต่อไป ทั้งการให้สิทธิในการเข้าร่วมสัมมนากับทางมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการกับทางสถาบัน ในการศาสตราจารย์ ดร. ทัตซึโอะ โอยามา (Tasio Oyama) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการหลักสูตรนโยบายสาธารณะ ในระดับปริญญาเอก ที่สถาบัน National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS) ได้กล่าวยืนยันให้ความสนับสนุนและยินดีเป็นอย่างยิ่งในการประชุมและสัมมนาในครั้งต่อไป

ก่อนปิดการสัมมนา รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป หัวหน้าคณะและผู้แทนหลักของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชศาสตราจารย์ และดร. ทัตซึโอะ โอยามา กล่าวขอบคุณซึ่งกันและกัน และยินดีพัฒนาผลงานทางวิชาการของทั้งสองสถาบันต่อไป

2. ประโยชน์ที่ได้รับตามที่ระบุไว้ในโครงการ

2.1 ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับนี้มีประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย

1) เพื่อนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชา ในระดับปริญญาตรีโดยเฉพาะแนวทางการบริหารยุทธศาสตร์ การบริหารองค์การภาครัฐ การบริหารการพัฒนา การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมและการบูรณาการภารกิจของทุกภาคส่วนในการบริหารประเทศ การบูรณาการหลักการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นบทบาทและของการปกครองท้องถิ่น

2) เพื่อนำความรู้มาใช้ในการผลิตและปรับปรุงหลักสูตรและชุดวิชาต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรีปริญญาโท และปริญญาเอก ให้มีความทันสมัย

3) เพื่อนำความรู้มาใช้ประกอบการจัดทำกรณีศึกษา เอกสารการสอน และอบรมเข้มประสบการณ์วิชาชีพบริหารรัฐกิจ โดยประยุกต์จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน

2.2 การนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนางานที่รับผิดชอบ

1) โครงการบริการวิชาการแก่สังคม เมื่อเดินทางกลับจากการประชุม สาขาวิชาจะนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ประกอบการเรียนการสอนและฝึกอบรมในลักษณะโครงการบริการวิชาการแก่สังคม ทางด้านการจัดการภาครัฐ การบริหารท้องถิ่นและการบริหารปกครองท้องถิ่น

2) กรณีศึกษาประกอบการอบรมประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาจะนำความรู้ที่ได้รับจากการประชุมมาประยุกต์ใช้ในการอบรมประสบการณ์วิชาชีพบริหารรัฐกิจโดยใช้กรณีศึกษาเป็นเครื่องมือ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 มหาวิทยาลัยควรให้การสนับสนุนคณาจารย์ให้มีโอกาส นำเสนอผลงาน เข้าร่วมการประชุมวิชาการเพื่อที่จะได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์กับนักวิชาการในระดับนานาชาติ ในแวดวงวิชาการที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ ซึ่งจะมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดจนเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับ ทวิภาคีระหว่างสถาบัน และระดับสากล อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

3.2 มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงการอนุมัติโครงการ โดยการลดขั้นตอน รูปแบบ แบบฟอร์มและระยะเวลาในการพิจารณา เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการตามโครงการ